

Mozaïekbeheer geen oplossing voor Grutto's

'Een betere toekomst voor weidevogels kan' schrijft de redactie in het in mei j.l. verschenen themanummer 'weidevogels'. De vraag hoe dit dan zou moeten gebeuren, wordt echter in de diverse artikelen maar beperkt beantwoord. In deze reactie wordt getracht de kernpunten uit dat toekomstige beleid te benoemen.

Nederland-Gruttoland te vrijblijvend

In het themanummer 'weidevogels' vinden we een aantal bijdragen, die rechtstreeks voortvloeien uit het project Nederland-Gruttoland en die het daar gelanceerde mozaïekbeheer presenteren. Hier ontbreekt een evaluatie van het gevoerde beheer met 'nieuwe' beheersvarianten. Kenmerkend voor de vrijblijvendheid van het project Nederland-Gruttoland is de opmerking (Gerritsen, themanummer) dat in de nestfase 'gestreefd' moet worden naar 6 weken rust op percelen met veel nesten, terwijl uit 30 jaar weidevogelonderzoek is gebleken dat voor optimaal beheer een rustperiode van tenminste 10 weken (1 april tot 15 juni) moet worden gehanteerd.

Tot nog toe is er uit het project weinig vernieuwends naar voren gekomen. Het zoeken en markeren van nesten is een integraal onderdeel van het agrarisch natuurbeheer en daarom wordt de onrust (verstoring) en de mogelijk verhoogde predatie die dit met zich mee brengt voor lief genomen. Uit alles blijkt dat het lot van de weidevogels in dit project in handen van de agrariërs ligt en de broedbiologie van de Grutto wordt ingepast in de smalle marges die binnen het agrarische beheer mogelijk zijn. Hier wordt geen prioriteit gegeven aan de habitateisen van de weidevogels. Met name aan een essentieel aspect als de overleving van kuikens in de periode na het uitkomen van de eieren, wordt in geen enkele variant van het project serieus aandacht besteed. Het mozaïekbeheer zal daarom de vrije val waarin de Gruttopopulatie verkeert niet kunnen stoppen. Dat het project dan toch door LNV wordt overgenomen en opgeschaald van 1500 naar 10.000 ha lijkt niet gebaseerd op aansprekende resultaten maar moet worden gezien als een politieke kwestie. Naast een evaluerend stuk (Berendse et al.) over de geringe effectiviteit van het gevoerde weidevogelbeheer is er in het nummer geen aandacht voor het tot nu toe falende beleid.

Weidevogelverbond is niet voldoende

De bijdrage van het ministerie van LNV spreekt weliswaar over het opzetten van een weidevogelverbond en een actieplan, maar baseert het actieplan niet op wetenschappelijk verworven inzichten. Het spreekt liever over een haalbaarheidsstudie, en relateert de voorgestelde maatregelen met name aan het maatschappelijk draagvlak. De zo vaak geuite verantwoordelijkheid voor biodiversiteit en de veel geciteerde Europese verantwoordelijkheid voor de Grutto komt in de bijdrage niet meer ter sprake. Dat de deelnemers aan het bestuurlijke overleg (weidevogelverbond) in 2010 de achteruitgang van het nationale aantal weidevogels per soort gestopt willen zien en dat na 2010 het aantal weidevogels weer moet toenemen is een vrome wens, maar er is bitter weinig aanleiding te verwachten dat die wens uit zal komen. De realiteit is dat de vorming van de EHS stagneert. Grond-aankoop door de overheid voor reservaatvorming en daarmee duurzame bescherming behoort al sinds 2003 tot het verleden. Ook de natuurbeschermingsorganisaties treden terug en laten het beheer van hun reservaten steeds meer over aan agrarische natuurverenigingen (NRC, 20-06-2006). Na een daling van de Gruttopopulatie in dertig jaar met 75 %, ligt het lot van de Grutto nu in toenemende mate in handen van het particuliere en agrarische natuurbeheer. Het is inmiddels twee voor twaalf, en de kans dat het met onze weidevogels nog wat kan worden, is er nog steeds, maar dan moet het roer radicaal om. Dit zal niet lukken met het door minister Veerman

op 15 juni 2006 gelanceerde actieprogramma. Hierbij zijn de pijlen geheel gericht op het agrarisch natuurbeheer en blijft het actieprogramma steken in vage voornemens, vergroten van het draagvlak en het in het leven roepen van een regiegroep.

Echte grutto-boerderijen

Alleen agrarische gebieden, waar de overlevingskansen van onze weidevogels alle prioriteit krijgen, échte grutto-boerderijen dus, waar het 'kweken' van weidevogels cq. Grutto's centraal staat en de agrarische productie secundair is, bieden nog kansen voor een levensvatbare populatie. Dat vereist een andere manier van denken, een wetenschappelijke evaluatie, en veel geld dat alleen daar wordt aangewend waar dit ook daadwerkelijk effect heeft. Het wrange in deze discussie is dat de enige echte nu bestaande grutto-boerderij van de Vereniging Natuurmonumenten in het Noord-Hollandse Wormer en Jisperveld momenteel dreigt te worden ontmanteld. Dit gebied zal voor het grootste deel weer worden beheerd door boeren. Terwijl men twee jaar geleden bij Natuurmonumenten nog erkende dat weidevogelbeheer meer is dan niets doen en laat maaien. Nu worden veel percelen onderbemalen, om het voor de agrarische gebruikers aantrekkelijker te maken. Dit heeft direct gevolgen voor de vestiging van weidevogels en de soortensamenstelling van de veenmosrietlanden. Kortom, weidevogelbeheer is een vak en staat meestal haaks op het streven naar een efficiënte agrarische bedrijfsvoering. Kennelijk is men gezwicht voor de belofte dat agrariërs hetzelfde beheer goedkoper kunnen uitvoeren dan de natuurbeschermingsorganisatie. Als na de overheid nu ook natuurbeschermingsorganisaties zich terugtrekken uit het weidevogelbeheer, gaat daar een verkeerd signaal vanuit: de beste weidevogelgebieden zijn immers in beheer bij natuurbeschermingsorganisaties.

Extensief boerenbeheer

Willen we de Grutto voor Nederland behouden dan moeten we met het beheer weer terug naar de situatie van 1960 met hoge waterstanden (Berendse et al., weidevogelnummer), ruige mestgiften, uitgestelde maaidata op matig bemeste structuurrijke percelen en vooral rust in het veld. Op percelen waar laat wordt gemaaid is het plaatsen van nestbeschermers overbodig. Er zal 'extensief boerenbeheer' moeten plaats vinden, primair gericht op weidevogels en niet op agrarische productie. Voor een optimaal beheer moeten we terug naar een open landschap zonder bosjes en andere mogelijke nestgelegenheid voor predatoren (Schekkerman & Teunissen, weidevogelnummer). Wat bovenal belangrijk is voor natuurbeschermingsorganisaties is dat er keuzes worden gemaakt: weidevogelbeheer is niet alleen laat maaien en niets doen tot 15 juni. Actief weidevogelbeheer vraagt een gedegen kennis van zowel weidevogels als van agrarisch beheer. Dit schept mogelijkheden voor het beheer van reservaten door agrariërs, maar dit zal altijd onder de regie van de natuurbescherming moeten gebeuren. Een dergelijk beheer zal in enkele grote kernen van 5-10 duizend hectare verspreid over de nog bestaande kerngebieden moeten plaatsvinden. Mozaïekbeheer en grutto-boerderijen in de context van Nederland-Gruttoland bieden niet de oplossing voor de Grutto.

Drs. N.M. Groen

Vakgroep Dierecologie, Centrum voor Ecologische en Evolutionaire Studies
Rijksuniversiteit Groningen
postbus 14, 9750 AA Haren
e-mail: birdbv@zonnet.nl of n.m.groen@rug.nl

Mr. P.J. Zomerdiijk

Kalmanstraat 21, 1817 HV Alkmaar